

NIEUWSBRIEF

32e JAARGANG NR. 3, AUGUSTUS 2014 – ISSN 1384-9034

Arend Datema Instituut

Historische Kring Kesteren en Omstreken

Avezaath - Dodewaard - Echteld - Eck en Wiel - Ingen - Kesteren - Lienden - Maurik
Ochten - Ommeren - Opheusden - Ravenswaaij - Rijswijk - IJzendoorn - Zoelen

Historische Kring Midden-Betuwe

Andelst - Hemmen - Herveld - Heteren - Randwijk - Zetten

STICHTING AREND DATEMA INSTITUUT

Bestuursamenstelling

Voorzitter / directeur: F. F. J. Nieuwenhof • De Ganzenhof 33 • 4061 BM Ophemert

☎ (06) 10 71 09 90 f.f.j.nieuwenhof@freeler.nl

Secretaris: D. J. Honders-Schuurman Mauritslaan 10 • 6669 AX Dodewaard

☎ (0488) 41 30 31 jokehonders@online.nl

Penningmeester: R. Martens Schenk Hofstraat 2a • 4041 CA Kesteren

☎ (0488) 48 18 96 ranmartens@concepts.nl

Lid: D. N. Tap, Tielsestraat 233 • 6673 AD Andelst ☎ (0488) 45 24 74

Arend Datema Instituut: NL25INGB0000777704 / NL59RABO0331974606

HISTORISCHE KRING KESTEREN E.O.

Bestuursamenstelling

Voorzitter: F. Schuurman

Mauritslaan 10 6669 AX Dodewaard

(0488) 41 30 31 folkertschuurman@online.nl

Secretaris: D. J. Honders-Schuurman

Mauritslaan 10 6669 AX Dodewaard

(0488) 41 30 31 jokehonders@online.nl

2e Secretaris: J. W. van den Bosch

Kempkeslaan 1 4043 LT Opheusden

(0488) 441721 jwvandenbosch@kpnmail.nl

Penningmeester: E. van Gend

Dorpsstraat 27b 4031 MC Ingen

(0344) 60 21 61 evertvangend@hotmail.com

Leden:

Chr. de Bont Molenstraat 33, 3911 KK Rhenen

(0317) 61 37 26 paganellusminor@gmail.com

E. W. de Walle

Parallelweg 5, 4043 KG Opheusden

(0488) 42 84 24 e.walle@dlg.nl

J. van Ingen Vispad 3, 4043 JN Opheusden

(0488) 44 17 41 kobusendanja@freeler.nl

Internet: www.hkko.nl

E-mail: info@hkko.nl

Betalingen: Contributie €17,-/jaar

Historische Kring Kesteren & Omstreken

NL84INGB00003725054

NL30RABO0331957183

HISTORISCHE KRING MIDDEN-BETUWE

Bestuursamenstelling

Voorzitter: D. N. Tap,

Tielsestraat 233 6673 AD Andelst

(0488) 45 24 74

Secretaris: A. H. C. C. Janssen,

Tielsestraat 110 6674 AC Herveld,

(0488) 45 21 40 janssen.vdliefvoort@wxs.nl

Penningmeester: C. van den Berg,

Ligusterstraat 3, 6666 CG Heteren,

(026) 472 27 07 berguitterhoeve@hetnet.nl

Leden:

J. S. C. Elfrink,

Veldstraat 47, 6671 BW Zetten,

(0488) 42 07 09 hanselfrink@planet.nl

W. J. M. Huijbrechts,

Kerkstraat 20, 6673 BN Andelst

(0488) 45 36 42 w.huijbrechts@upcmail.nl

J. W. van Rookhuijzen,

Woerdsestraat 22 6671 MD Zetten

(0488) 42 01 60 rookhuijzen@tip.nl

Internet: www.hkmb.nl

E-mail: info@hkmb.nl

Betalingen: Contributie €17,-/jaar

Historische Kring Midden-Betuwe

NL10INGB0006334231

INHOUD

HKK&O Van de voorzitter	4
HKMB Oorlogsherdenking 26 okt.	5
Lezingen HKK&O mrt/apr/mei	6-7
Perceelsnamen	8-9
Begraafplaats Dodewaard	11
Thebaanse Legioen	13-17
Vrienden van de Wijheburg	19
Excursie 2014 De Maas over!	20-21
Kwartierstaat: J. H. v. Osenbruggen	22-23
De rommelpot in Lienden	25-27
Romeinenweek 24 mei	29
Kerkarchief Hien-Dodewaard	30-31
Historie Herveld XI H. de Regt	33-35
HKMB Activiteiten sept/okt/dec	36-37
Regionaal Archief Rivierenland	38-39
Dialectwoorden 23	39
Historische foto's	41
Pitje: Van heure zegge/Berichten	42

AGENDA

September 2014

- Maandag 8 sept. Lezing HKK&O Museum Ommeren, 20.00 uur.
- Dinsdag 16 sept. Lezing HKMB Oude School Hemmen, 20.00 uur.

Oktober 2014

- Zaterdag 11 okt. EXCURSIE HKK&O
- Maandag 13 okt. Lezing HKK&O Museum Ommeren, 20.15 uur.
- Dinsdag 21 okt. Lezing HKMB Oude School Hemmen, 20.00 uur.
- Donderdag 26 april Lezing Elst Kerk Elst, 20.00 uur.

November 2014

- Maandag 10 nov. Lezing HKK&O Museum Ommeren, 20.00 uur.
- Dinsdag 18 nov. Lezing HKMB Oude School Hemmen, 20.00 uur.

COLOFON

Gezamenlijke uitgave van het Arend Datema Instituut, de Historische Kring Kesteren en Omstreken en de Historische Kring Midden-Betuwe.

Redactie: H. Borgstein, D. J. Honders, J. van Ingen, A. H. C. C. Janssen en F. Schuurman.

Redactieadres: Arend Datema Instituut, Postbus 62, 4040 DB Kesteren

t.a.v. Redactie Nieuwsbrief

Bezoekadres: Historische Kring Kesteren & Omstr. en Arend Datema Instituut

Stationsstraat 40-42 4041 CJ Kesteren Telefoon: (0488) 48 22 05

Openingstijden:

Woensdagmiddag 14.00-17.00 uur Woensdagavond 19.00-21.00 uur

Donderdagochtend 09.30-12.00 uur of op afspraak.

© Arend Datema Instituut

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur.

Auteurs die in dit tijdschrift publiceren, geven onvoorwaardelijke toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases.

■ Eerste lezing in nieuwe onderkomen!

VOORTGANG OMMEREN

In Ommeren loopt tot nog toe alles volgens de planning. Onze technische dienst heeft hard gewerkt om de lezingenzaal in gereedheid te brengen, zodat we de lezing van september al in ons nieuwe onderkomen kunnen houden.

Uiteraard hebben we nog veel tijd nodig om de tentoonstelling te bouwen, maar de beoogde datum voor de opening van het gehele museum is april 2015, dus we hebben nog even.

We hopen de verhuizing van onze kantoorruimten en de archieven voor het nieuwe jaar te hebben afgerond, zodat we vanaf 1 januari '15 werken vanaf het nieuwe adres.

BOEKJE

'VAN TWEE KANTEN BELAAGD'

Op 28 maart j.l. werd het project van de Agrarische Natuurvereniging afgesloten met een bijeenkomst in de kantintine van Camping 'De Linie'. Op deze bijeenkomst werd het boekje 'Van Twee kanten belaagd' over zichtbare restanten en monumenten in Kesteren en Ochten gepresenteerd. Inmiddels zijn de dorpsverenigingen bezig mede aan de hand van het boekje de herdenking van 2015 in te vullen.

De stand van het Streekmuseum op de beurs in Lienden.

PRESENTATIE STREEKMUSEUM

Op 12 april presenteerden wij ons voor het eerst op een bedrijvenbeurs in Lienden. Het Heemkundig Museum, het Boerenwagenmuseum en de Historische Kring waren gezamenlijk vertegenwoordigd als het 'Streekmuseum Baron van Brakell'.

EXCURSIE

In dit nummer vindt u op blz. 20 en 21 de gegevens over de Excursie op zaterdag 11 oktober a.s. De aanmelding is beperkt door het aantal zitplaatsen in de bus, dus wees u er snel bij.

CONTRIBUTIEBETALING

Wellicht wilt u nagaan of u de contributie voor dit jaar heeft voldaan. Voor het verschijnen van de Tabula in november sturen we herinneringen aan diegenen die dat nog niet hebben gedaan.

NL84INGB0003725054 of

NL30RABO0331957183

Donderdag 16 oktober Oorlogsherdenking in de kerk van Elst

Op donderdag 16 oktober organiseren vijf Historische Verenigingen uit de Over-Betuwe een avond om te herdenken dat hun werkgebied 70 jaar geleden zwaar gebukt ging onder oorlogsgeweld. Zij schenken vooral aandacht aan het lot van de burgers in het oorlogsgebied.

Op 17 september 1944 startten de geallieerde troepen de Operatie Market Garden. Zij wilden in één operatie alle bruggen vanaf Eindhoven tot en met Arnhem in handen krijgen om zo door te kunnen stoten naar Berlijn. Nederland zou op deze wijze ook bevrijd worden.

De operatie lukte net niet: in Arnhem werden de geallieerden verslagen. Zij moesten zich op 25 september terugtrekken naar de Over-Betuwe dat vanaf dat moment tot april 1945 frontgebied was.

De oorlog, die tot dan weinig invloed had op het dagelijks leven in de streek barstte in alle hevigheid los. Vanaf de Veluwezoom beschoot de Duitse artillerie het gebied met granaten. De geallieerden beantwoordden dit met kanonnen die overal stonden opgesteld. In de Betuwe maakten deze beschietingen veel slachtoffers en de schade was navenant.

De bewoners vluchtten in kelders en in de haast gegraven schuilgelegenheden in het veld, die zo goed mogelijk werden afgedekt. Echter een

voltreffer bood nooit afdoende bescherming. En de beschietingen waren vaak lukraak in de algemene richting van de vijand.

Op 2 december 1944 verwoestten de Duitsers de Rijndijk bij Elden en dat betekende dat de Betuwe bij hoog water onder liep. Toen waren de meeste bewoners van het gebied echter al vertrokken. Zij werden geëvacueerd. De burgers uit het gebied dat al door de geallieerden werd beheerst, moesten naar het zuiden (tot in België). Zij kregen daarbij hulp van de bevrijders. De mensen uit het nog door Duitsers beheerste gebied gingen naar de Achterhoek of naar de overige gebieden in Nederland onder Duitse controle. Zij kregen daarbij geen hulp en moesten met allerlei karretjes, fietsen of gewoon in koffers de meest benodigde zaken meenemen. Zij trokken vaak van verblijfplaats naar verblijfplaats en werden soms ook nog vanuit de lucht beschoten. Velen

van hen hebben bovendien gedurende de Hongerwinter gebrek aan voedsel gehad.

Toen de evacués eindelijk in de vroege zomer van 1945 terugkeerden troffen zij praktisch geheel verwoeste dorpen aan en begon een nieuwe periode van improvisatie.

Vanavond wordt in de Grote Kerk in Elst door verschillende ooggetuigen verslag gedaan over deze periode. De avond begint om 20.00 uur en is vrij toegankelijk. ■

LEZINGEN KESTEREN

Hans Borgstein en Ran Martens

Streekmuseum 'Baron van Brakell' te Ommeren,
Provincialeweg 21, 4032 NZ Ommeren

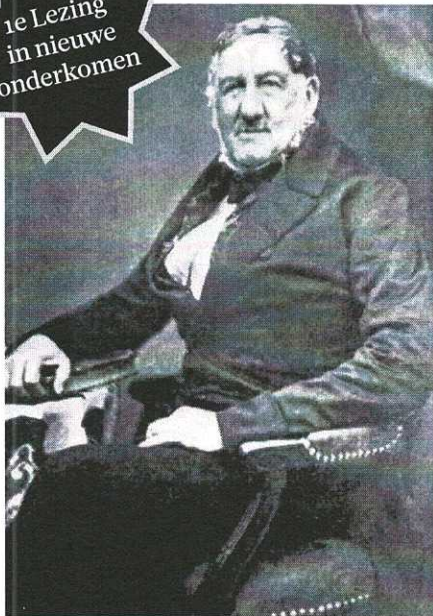
Maandag 8 september 2014
20.00 uur

Drs. Klaas Tammes
Baron van Brakell (1785-1865)

Volgend jaar is het 150 jaar geleden dat Baron van Brakell van den Eng overleed. Zijn nalatenschap wordt beheerd door het Fonds Hulpbetoon, een Fonds dat hij zelf in het leven riep. Uit dit Fonds werd de verbouw/nieuwbouw van het streekmuseum c.q. regionaal historisch centrum in Ommeren gefinancierd.

Baron van Brakell.

1e Lezing
in nieuwe
onderkomen

De lezing over Baron van Brakell door de voorzitter van het Fonds Hulpbetoon mag gezien worden als de inhoudelijke verwelkoming van de Historische Kring Kesteren e/o in hun nieuwe behuizing te Ommeren.

De lezing zal gaan over het leven en werken van Baron van Brakell. Hij was een toonaangevende landbouwpionier, de pleitbezorger van het agrarisch onderwijs in Nederland, correspondent van meerdere landbouwtijdschriften en bestuurder van tal van organisaties.

Van Brakell was een eigenzinnig mens die stevige standpunten innam maar ook niet schroomde om later zijn mening radicaal te wijzigen.

Naast de persoon van Van Brakell zal tevens aandacht geschonken worden aan de geschiedenis van het Fonds Hulpbetoon.

Maandag 13 oktober 2014
20.00 uur

Bernier Cornielje
Het interbellum en de mobilisatie

Op 11 november 1918 zwijgen de wapens en eindigt een moordpartij van een nauwelijks te bevatten omvang. Vele miljoenen doden blijven achter op het slagveld, een nog groter aantal verminkten, invaliden en getraumatiseerden strompelt een halfbakken vrede tegemoet. De superioriteit van Europa is in een moreel faillissement gesloopt.

Vier jaar lang bevond Nederland zich in het oog van de orkaan, angstig dat de oorlog over de grenzen zou komen.

Nu de stilte de frontgebieden weer in bezit neemt betekent dat voor ons land niet de terugkeer naar de gouden, onbezonnen dagen van de belle epoque.

De Spaanse griep, die geen onderscheid maakt tussen neutraal en niet neutraal, Troelstra's revolutiepoging en de Belgische annexatiewensen met betrekking tot Zuid-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen zijn de herauten van een ongewis tijdperk. In eerste aanleg iets van economische voorspoed maar daarna toch vooral veel tegenspoed, dat is wat ons land te wachten staat.

De twintig jaar van het interbellum is Nederland naar binnen gekeerd, teruggetrokken op de eigen verzuilde samenleving, geleid door politici van middelmatig allooi. Politici die de starheid van denken tot strijdkreet maken en in het vasthouden aan die starheid het hoogste goed zien. Mag het verwonderlijk heten dat ons land blind lijkt voor de storm die in 1933 in het oosten opstaat en die zich uiteindelijk tot verrassing van velen door onze landsgrenzen niet laat hinderen. Over dat Nederland in die dagen zal de lezing van deze avond gaan. ■

Blik in het Dakpannenmuseum in het kerkje van Alem.

Maandag 10 november 2014
20.00 uur

Huib Momers Dakpannen

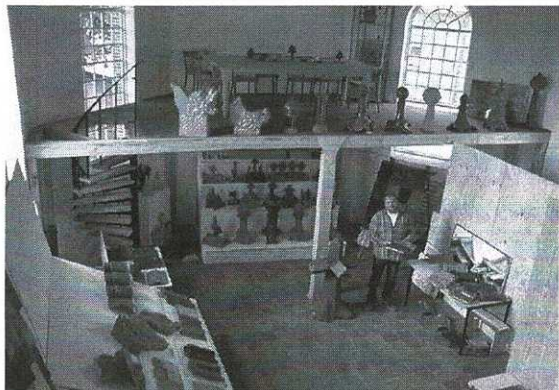
Dakpannen: we kennen ze allemaal en de meesten van ons wonen er onder. Maar hoe oud is het gebruik van dakpannen in ons land en hoe wordt uiteindelijk zo'n product gemaakt? Hoe lang gaan dakpannen mee op het dak?

Huib Momers van het Dakpannenmuseum in Alem zal u er in de lezing alles over vertellen, de historie, de modellen, de dakornamenten, over klei, glazuren en oude historische feiten over dakpannen.

Een en ander zal worden toegelicht met een diavoorstelling, middeleeuwse dakpannen in natura en enkele gereedschappen.

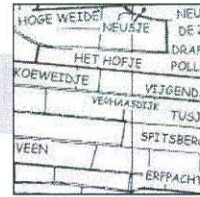
U kunt eventueel een bijzondere dakpan uit uw eigen bezit meenemen op deze avond, die vervolgens zal worden toegelicht en besproken.

Huib Momers is directeur van het Nederlands Dakpannen Museum, gevestigd in het 18e eeuwse voormalig Nederlands Hervormde Kerkje te Alem (Gemeente Maasdriel) in de Bommerlerwaard. ■

PERCEELSNAMEN

Joke Honders

Deel I: Couwenhoven/Koude Oven

Onlangs kreeg ik van iemand uit Leerdam de vraag of er in Ingen een perceel bestond met de naam 'Couwenhoven'. De onderzoeker naar deze perceelsnaam, waarvan hij er inmiddels al vele gevonden had, schreef mij dat de naam elders ook wel onder de naam Koude Oven voorkwam. Het betreffen veelal middeleeuwse benamingen. Als voorbeeld noemde hij Heukelum waar een dergelijk perceel gelegen is in de kwelpolder bij de plaats waar mogelijk het oude klooster stond dat al in 1425 genoemd wordt.

IN INGEN

Mijn interesse was gelijk gewekt en naarstige ben ik op zoek gegaan in de oude bronnen. Helaas de perceelsnamenatlas leverde voor Ingen niets op. Gelukkig leverde de Oud-Rechterlijke archieven van Ingen wel één bruikbare informatie op, namelijk een vermelding uit 1668. Jan Willemsen van Scheur en Tonisken Ariens van den Kouwhofstede verkopen 7 morgen weijwerden (in de uiterwaarden dus), die gelegen waren ten westen van de uitweg van kapitein Bedarides. Nu weet ik dat deze kapitein in de uiterwaarden woonde, namelijk op kasteel Geldersweert. Op zijn grondgebied stond vroeger een oven, dat is nog terug te vinden in het kasboek betreffende de inkomsten van de eigenaren van dit kasteel. Die oven is waarschijnlijk gebruikt om dit kasteel te bouwen.

In Ingen is nog een naam die er enigszins op lijkt: de Krakouwel. Ik weet niet of dit er mee te maken heeft, maar feit is wel dat vlakbij dit perceel het vroegere kasteel Blijwerve stond. Namen kunnen in de loop

der tijd verhaspeld zijn omdat men de oorspronkelijke betekenis niet meer kende.

LIENDEN

In de Oud-Rechterlijke archieven van Lienden vond ik een dergelijke naam: de Kaukerckensdijk genoemd in 1698. Hier zit ook het woord *kau* of *kou* in. Is dit een verwijzing naar een oude kerk en dan denk ik aan de toen niet meer in gebruik zijnde kapel van Verhuizen of naar een andere oude kerk? Of is hier sprake van een persoonsnaam, iemand die Van Kaukerken heette? Er is in hetzelfde stuk namelijk ook sprake van de dijk van de erfgenamen van ds. Wachen-dorf. Maar als Kaukercken op een persoon geslagen had, dan had er wel gestaan van de heer of van de erfgenamen van Kaukercken.

Mijn vermoeden is dat het slaat op een stuk dijk richting een oude kerk. Een kennis van mij, Engelsman van geboorte, is dezelfde mening toegedaan: 'Een koude kerk zou een vervallen kerk kunnen zijn. Dit soort omschrijving komt in Engelse plaatsnamen eveneens voor, bijv. Coldharbour'.

OPHEUSDEN

In de Oud-Rechterlijke archieven van Opheusden wordt Koldenoort of Koudenoord genoemd. Deze perceelsnaam is nog altijd te zien op een gevel van een huis aan de dijk tussen Opheusden en Kesteren. Duidt deze naam op een verdwenen oud huis dat hier stond? Als we de naam uit elkaar trekken ontstaat Kouden Oord. Aan diezelfde dijk komen we iets verderop de naam Oord tegen, de naam van het huis Den Oord of in de

volksmond Den Ort genaamd. Gelegen aan de Oude Rijn, dat met een toenmalige haven te maken had. In Tabula deel 10 heb ik dit huis al uitvoerig behandeld. Deze twee namen moeten met elkaar te maken hebben. Koudenoord was misschien wel de voorloper van Den Oord of een gelijktijdige haven aan de andere zijde van de rivier (Oude Rijn) gelegen. Het toeval wil dat Koudenoord precies ligt tegenover een weg die uit de uiterwaarden komt en die naar een huis ten westen van het Veerhuis loopt, dat net als het Veerhuis op een verhoging ligt. Tussen de huidige Rijn en de dijk is hier en daar nog een stukje verlande Oude Rijnloop te zien. De Koudenoord lag dan ten zuiden van de Oude Rijn en Den Oord ten noorden van de Oude Rijn zoals nog duidelijk te zien is.

Het 17e huisje aan de dijk bij Den Oord diende als veerhuis aan de zuidzijde van de Oude Rijn en Den Oord aan de Noordzijde.

Bij Koudenoord speelt mogelijk een dergelijke situatie: Koudenoord was het veerhuis aan de zuidzijde en het huis (de voorloper dan) dat op de verhoging ten westen van het huidige Opheudense veerhuis lag diende als veerhuis aan de noordzijde van de Oude Rijn.

Mogelijk wordt met dit noordelijke veerhuis aan de Oude Rijn het veerhuis bedoeld waarvan sprake is in 1572 wanneer er een accord gesloten wordt tussen Reyner van Dorth en de metselaer Gerit Zegersz. over afbraak van het veerhuis te Opheusden. Maar het kan natuurlijk ook slaan op een van de voorlopers van het huidige veerhuis dat enige jaren voor 1815 geheel nieuw gebouwd werd.

Koudenoord aan de dijk in Opheusden.

MAURIK

In Maurik langs de Wetering komt een perceel voor met de naam 'Steenovenbos', dat duidt op een oude veldoven die hier gestaan moet hebben. Het is onduidelijk voor welk oud stenen huis of kasteel deze oven gebruikt is. Het ligt in de buurt van boerderij de Meerboom met vlakbij namen met Meer erin, zoals het Merenriet en Meerland, namen die wijzen op een vroegere rivierloop hier ter plaatse. Er is hier in de 17e eeuw trouwens ook een bijzondere netverzwaaringsteen opgedoken met daarin de naam 'Jhesu' gebeiteld. Het is niet ondenkbaar dat hier bij deze rivier een stenen huis of iets dergelijks gestaan heeft. Maar dat moet in een ver verleden geweest zijn, want er is geen enkele aanwijzing meer voor terug te vinden. De naam Boom in Meerboom wijst op een toegangsboom, een soort grensbewaking. Dit wat betreft de namen in verband met koud, oud en ovens. ■

BRON:

- Gelders Archief, toegang: 1172 Huis Vornholz, nr. 1132.

Met dank aan de heer B. G. de Groot uit Leerdam en de heer C. Rigg uit Bennekom.

H.D. Verwoert en Zn.

Complete Woninginrichting

Dalwagenseweg 43 • 4043 MT Opheusden
tel.: 0488-441351 • fax: 0488-442751

Onze openingstijden zijn: di-wo-do: 09:00-18:00 vrijdag: 09:00-21:00 zaterdag: 09:00-17:00

Tielsestraat 103
4041 CS
Kesteren

van Dam
hoeveel wonen en slapen

Tel: (0488) 441298
Fax: (0488) 443292
email: [info@vandamwonen](mailto:info@vandamwonen.nl)

Opheusden
Veerhuis

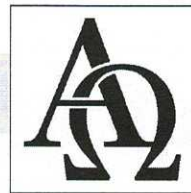
Na een ontspannen fietstocht of een intensieve vergaderochtend even bijkomen met een heerlijke lunch in een nostalgische sfeer?
Zeven dagen per week vanaf 10.00 uur.

Veerweg 1 Opheusden • Tel. (0488) 44 1207 • www.veerhuis-opheusden.nl

BEGRAAFPLAATS DODEWAARD

Redactie

Onthulling plaquette geruimde graven en Herdenking Australische militairen

Op de begraafplaats van Dodewaard werd op 5 maart j.l. een plaquette onthuld op het verzamelgraf dat is aangelegd na de herinrichting van de begraafplaats. De plaquette is vervaardigd door de vorig jaar overleden letterkustenaar Ben Joosten, die in het vierkant de letters van het alfabet in willekeurige volgorde heeft geplaatst. Iedereen kan uit deze letters de naam van de overledene weer tevoorschijn roepen.

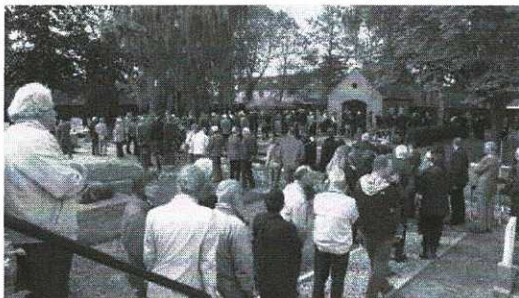
Onthulling van het monument door de weduwe Emmy Joosten, projectleider Peter Kegelaar en twee Dodewaardse kinderen.

Op 3 mei j.l. vond een herdenking plaats van de twee Australische militairen die op de begraafplaats liggen begraven. Op het baarhuisje werd een replica van de propeller geplaatst tegenover hun graf.

Het was een indrukwekkende bijeenkomst, georganiseerd door het 4 mei Comité Dodewaard i.s.m. de gemeente Neder-Betuwe. Een groep van ca. 30 Australiërs was overgekomen om deze herdenking van Alfred Burns en Pat Tiernan bij te wonen. De Koninklijke Luchtmacht verzorgde een Fly-past met een historisch vliegtuig.

Voor één familielid van Pat Tiernan sloeg het noodlot toe op haar terugreis naar Australië. Zij zat in het boven Oekraïne neergeschoten vliegtuig. ■

Boeken, bijbels
Kantoorartikelen
CD's
Kado-artikelen
Speelgoed

**Nedereindsestraat 7 - 4041 XE Kesteren
Telefoon 0488 - 48 2226**

's maandags gesloten

H.W. WEIJMAN

LOODGIETERS- EN VERWARMINGSBEDRIJF

Ochten Telefoon (0344) 64 17 93

Tot uw dienst!

Joop van Mourik Makelaardij o.g. BV

Wij verzorgen voor u:

- aankopen o.g.
- verkopen o.g.
- taxaties
- hypotheken
- gratis berekening maandlasten
- financiële adviezen

Zoekt u ergens een woning?

Laat het ons weten!
Bel ons op of stap vrijblijvend
bij ons binnen.

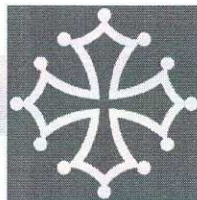
Makelaardij o.g. Joop van Mourik B.V.

Lienden, Oudesmidsestraat 12
Tel. (0344) 60 24 00

Opheusden, Swaenenstate 3
Tel. (0488) 44 29 06

THEBAANSE LEGIOEN

Joke Honders

St. Viktor in Xanten en Kesteren

Als je de vroegere kerkrekeningen van Kesteren van meer dan tweehonderd jaar terug bekijkt kom je daarop iets zeer opmerkelijks tegen. Daarin wordt gesproken van wijn op Sint Victorsdag. Ik had hier verder nooit zo over nagedacht totdat we onlangs Xanten en het prachtige Archeologische Park aldaar bezochten...

DE REKENINGEN VAN KESTEREN

Bij de uitgaven van de Kesterense Kerk over het jaar 1744 komt de volgende vermelding voor: 'Tot het avondmael op Zintt Viqtor 4 kannen wijn: 1:12:0' ofwel een gulden, 12 stuivers en 0 penningen. Blijkbaar werd er in de kerk op Sint Victor een avondmaal met wijn gehouden. Ter vergelijking zien we dat eerder dat jaar met het Heilig avondmaal meer geld is uitgegeven aan de wijn, namelijk 5:12:0. Er werd dus in Kesteren een soort herdenkingsdienst gehouden ter nagedachtenis aan St. Victor.

Victor was geen bekende heilige zoals Sint Maarten of Sint Nicolaas, dus waarom werd deze voor ons totaal onbekende heilige juist in Kesteren herdacht en werd daar zelfs wijn bij gedronken?

SINT VICTOR VAN XANTEN

Sint Victor behoorde tot het zogenaamde Thebaanse legioen, ook wel bekend onder de naam 'Martelaren van Agaunum'. Volgens overlevering zou het gehele legioen zich bekeerd hebben tot het christendom en samen bij het Zwitserse Agaunum en masse gemarteld en gedood zijn, vandaar

de benaming 'Martelaren van Agaunum'. Als herkenningstekenen droegen ze een zogenaamd Occitaans kruis, met rondingen, dat veel overeenkomsten heeft met het Koptische kruis. De soldaten van dit legioen verschilden sterk van hun Romeinse collega's vanwege hun donkere huidskleur. Tot dit legioen behoorde St. Mauritius, St. Victor van Xanten en Sint Gereon van Keulen.

Sint Mauritius was de aanvoerder van het legioen, dat eerst gelegerd zou zijn geweest in het Egyptische Thebe. Volgens de overlevering zouden ze door keizer Maximianus (286-305) bevolen zijn naar Gallië op te trekken om de rebellen daar neer te slaan. Ze moesten onmiddellijk naar Xanten

St. Victor als patroon van de dom van Xanten.

icono vakzaak

Piet van Walsem

Voor machines,
ijzerwaren,
gereedschappen,
dierenvoeding,
hengelsport
en nog veel meer naar:

**Piet van Walsem
Opheusden**

**Dorpsstraat 2
Tel. (0488) 44 13 17**

Woninginrichting
Textielhandel

P.J. VAN DAM

**Kalkestraat 8
Dodewaard
Tel. (0488) 41 13 13**

meubelen
tapijten
gordijnen
bedden

VERBOOM

Swaenenstate 4 – Opheusden – Tel. (0488) 44 91 40

op trekken, maar in Agaunum zouden ze de dood gevonden hebben omdat ze niet aan de Romeinse goden wilden offeren. Een aantal van hen, waaronder Victor, wist te ontkomen naar Xanten.

Het verhaal zou kunnen kloppen, alleen qua tijd niet, want van een opstand bij Xanten is volgens de Romeinse geschiedschrijver Tacitus al in 69 na Chr. sprake, onder de naam Bataafse opstand! Er is onder dezelfde keizer ook sprake van Martelaren van Trier en in diezelfde Bataafse opstand is eveneens sprake van een slag bij Trier, dus deze twee groepen martelaren hebben volgens mij niets met de tijd van Maximianus te maken, maar spelen in de tijd van de Bataafse opstand.

BIRTEN

Circa vier kilometer van Xanten in het plaatsje Birten lag vóór 69 n. Chr. de Romeinse legerplaats Vetera I. Het legerkamp had daar een amfitheater van hout, d.w.z. een schuinoplopende aarden wal waarop houten banken stonden. In 69 na Chr., met de Bataafse opstand, werd dit legerkamp totaal verwoest en na die tijd bij het tegenwoordige Xanten weer opgebouwd als Vetera II.

In Birten (Vetera I) wordt verteld dat Victor daar de dood vond en dat het amfitheater (de wal) tot op de dag van vandaag bewaard is gebleven ter nagedachtenis aan St. Victor. Ook tegenwoordig staan er weer banken en worden er voorstellingen gehouden.

Victor moet daarom tijdens de Bataafse opstand de dood gevonden hebben en niet ten tijde van Maximianus, want toen bestond Vetera I allang niet meer! In het naburige Xanten zelf werd later ter nagedachtenis de Sint Victordom gebouwd. De naam Xanten betekent trouwens 'Ad Sanctos', bij de heiligen. Zijn gedenkdag is 10 oktober.

DE DODEWAARDSE GRAFSTEEN

Het vreemde is dat men dit legioen nooit heeft kunnen traceren! Daarom is er veel onenigheid over het feit of het wel werkelijk bestaan heeft. Als dit legioen uit Thebe te maken heeft met de Bataafse opstand dan zou er wel eens een relatie kunnen bestaan met de Dodewaardse Romeinse grafsteen. Daarop is sprake van een veteraan van de ruiterafdeling der Afrikanen. De steen wordt gedateerd rond het jaar 100. Gumatius zou qua tijd een oudgediende van het Thebaanse Legioen kunnen zijn.

EEN DEEL

VAN EEN ANDER LEGIOEN?

Het Thebaanse Legioen kan een legioen of deel van een legioen geweest zijn dat onder een andere naam bekend stond en dat een tijdlang in Thebe gelegerd is geweest. Een legioen in aanmerking kan komen is Legio III Cyrenaica. Het legioen zou anderhalve eeuw in Cyrenaica gelegerd zijn geweest. Opmerkelijk is dat bijna alle legionairs ervan de Egyptische god Amon, vereerde.

Een opvallende overeenkomst met het Thebaanse legioen, waarvan gezegd werd dat alle soldaten het christendom beleden, terwijl bij geen enkel ander legioen sprake is van een bepaalde godsdienst. Feit is ook dat de apostel Jacobus in Thebe het christendom verkondigde. Heeft de schrijver van het verhaal de god van het christendom per ongeluk aangezien voor Amon of was het net andersom? De god Amon had als tegenhangster de godin Amaunet en zij wordt ook wel Mut of Moet genoemd. Opmerkelijk is dat de naam Moet bij de Kesterense muurschildering stond, namelijk als volgt: 'Goet, Moet, Bloet'. Is dit toeval of wijst dit toch naar het Egyptische? In de Betuwe wordt in sommige gezinnen de moeder ook wel met 'Moet' aangesproken.

AUTOBEDRIJF **H**AZET

Transitoweg 2
4051 CA OCHTEN
Telefoon (0344) 64 28 19
Telefax (0344) 64 35 33
Internet: www.hazet.nl
E-mail: info@hazet.nl

- APK-keuringsstation
- Levering alle merken nieuwe auto's
- Ruime sortering occasions
- Onderhoud, reparaties en LPG-inbouw
- Moderne autowasserette
- Taxibedrijf (trouwrijden, ziekenvervoer enz.)

ZAAD- EN PLANTENHANDEL

Firma

S.A.H. van Binsbergen & Zn.

Broekdijk 31a 4041 CT Kesteren
(0488) 48 13 43

Uw adres voor:

- Tuinbloemen, landbouwzaden en bestrijdingsmiddelen;
- Alle soorten poot aardappelen, planten en meststoffen.

Doe-het-zelf centrum

Voor al uw:

★ Verf	★ Schuifwanden
★ Vermengen	★ Hout
★ Behang	★ Plaatmaterialen
★ Sanitair	★ Zonwering
★ Electra	★ Verhuur
tapijtreiniger
★ Verlichting	
★ Gereedschap	
★ IJzerwaren	
★ Meubels	

Uw handige buurman

Nedereindsestraat 30 - Kesteren
Telefoon (0488) 48 1223

Het amfitheater in Birten waar het legioen volgens de overlevering werd omgebracht.

Oorspronkelijk was III Cyrenaica gelegd in Boven-Egypte, maar uit een inscriptie uit het jaar 35 n. Chr. blijkt dat het legioen overgeplaatst werd naar Alexandrië, waar het een basis had samen met Legio XXII Deiotariana.

III Cyrenaica zou dus op ons Thebaans legioen kunnen slaan, ware het niet dat Cyrenaica en XXII Deiotariana in 66-70 n. Chr. samen deelnamen aan de Joodse Oorlog en in 69 tot de eerste aanhangers van de nieuwe keizer Vespasianus hoorde. Bekend is dat in 70 een deel van III Cyrenaica, samen met X Fretensis, deelnam aan de belegering van Jeruzalem. Daarmee kan het andere deel het jaar daarvoor al naar de Bataafse opstand gestuurd zijn, want op de grafsteen van Dodewaard is alleen maar sprake van de *ruiterafdeling* van de Afrikanen en niet van een geheel legioen.

VICTOR EN KESTEREN

Op de middeleeuwse kalender van kerkelijke feestdagen voor het Bisdom Utrecht

in 1346 blijkt dat zowel Mauritius als Victor daarop een feestdag hadden. Vorig jaar in Tabula heb ik in mijn verhaal al over de bijzondere muurschildering gesproken die tot voor de oorlog in de kerk van Kesteren aanwezig was. Ik heb toen geopperd dat de ridder te paard mogelijk Mauritius zou voorstellen, maar als er een herdenking ter ere van Victor in Kesteren was, dan heeft de figuur te paard eerder met Victor te maken.

Er moet een verband bestaan tussen ons gebied en Victor van Xanten. Dat zien we ook aan het feit dat Otto van Wijhe uit Echteld proost van de St. Viktordom in Xanten was.

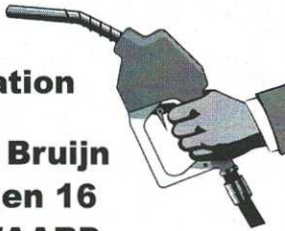
Helaas is die band nog niet helemaal duidelijk. Victor hoeft natuurlijk niet zijn werkelijke naam geweest te zijn. De naam Victor duidt ook op 'overwinnaar' en 'overwinning'; de naam Mauritius duidt op een persoon uit Mauritië. De Bataven hebben zich uiteindelijk overgegeven, dus van hen kwam niemand als overwinnaar uit de strijd. De ware identiteit van Victor blijft daarom vooralsnog in nevelen gehuld. ■

Fietsenspecialzaak

én
Total
tankstation

Arie de Bruijn
Dalwagen 16
DODEWAARD
(0488) 41 13 16

Van BREDA

Schoenen
Lederwaren
Sportartikelen
Schoenreparaties
Sleutels

Schoenmakerswerk is vakwerk

Molendam 39 • OCHTEN
Tel. (0344) 64 12 82

Drogisterij Roelofsen

Dorpsstraat 7
Opheusden
Tel. (0488) 44 21 86

WEVERS

BEGRAFENISVERZORGING

Sinds 1855 vertrouwd en betrokken

*Voor een stijlvolle begrafenis in
Neder-Betuwe, Overbetuwe, Buren
Rhenen, Wageningen, Veenendaal, e.o.*

Familie Wevers ♦ Brederode 16
6669 GL DODEWAARD
(0488) 4110 55 ♦ (06) 300 40 552
info@weversuitvaart.nl
www.weversuitvaart.nl

VRIENDEN VAN DE WIJENBURG

Hans van Wijhe en Geertrudis van Dijk

Een zondagmiddag op de Wijenburg

Zondagmiddag 26 oktober wordt voor ons een mijlpaal. We werken precies 10 jaar samen om de geschiedenis van de Wijenburg en omgeving voor het voetlicht te brengen. Het programma deze middag ziet er als volgt uit:

DE RESTAURATIE VAN DE WIJENBURG DOOR ARCHITECT ROYAARDS IN DE PERIODE 1957-1970.

Cees Royaards gold in de jaren na de Tweede Wereldoorlog als één der leidende figuren in de Nederlandse restauratiewereld. In 1957 werd door de stichting Vrienden der Geldersche Kasteelen (eigenaar van de Wijenburg) aan architect Royaards opdracht verstrekt om iets moois te doen met 'wat er over was' van de Wijenburg. Royaards had ook de restauratie van Paleis het Loo onder zijn hoede. Wie beide bouwwerken beschouwt, herkent onmiskenbaar de hand van deze architect. Een gedreven man die het einde van beide restauraties niet zou meemaken.

Architect Erik Schiering uit Amsterdam zal op 26 oktober een presentatie over dit onderwerp verzorgen. De doctoraalscriptie kunstgeschiedenis van Erik Schiering gaat over het werk van Royaards.

PRESENTATIE VAN HET DAGBOEK VAN OTTO VAN WIJHE UIT 1574

Vele jaren zijn we bezig geweest met de ontcijfering van het dagboek van Otto van Wijhe uit 1574 dat we gevonden hebben in het Gelders Archief. Met hulp van veel enthousiaste vrijwilligers uit Echteld en de

Historische Kring Kesteren is het gelukt om de inhoud van dit 440 jaar oude dagboek toegankelijk te krijgen!

We hebben de resultaten van de ontcijfering vastgelegd in ons nieuwste boek. Ook is in ons (ca. 198 pagina's tellende) boek het originele dagboek uit 1574 volledig afgedrukt.

Op 26 oktober presenteren wij dit boek en worden de eerste exemplaren uitgereikt aan Jorien Jas van Geldersch Landschap en Kasteelen en Fred van Kan, directeur van het Gelders Archief. Ook Lotje barones van Verschuer zal een eerste exemplaar ontvangen. Haar onlangs overleden vader Otto baron van Verschuer voelde zich betrokken bij de totstandkoming van dit boek. De oplage van dit boek is 200 exemplaren. Dankzij bijdragen van het Fonds Martens van Sevenhoven, de stichting Geldersch Landschap en Kasteelen en een samenwerkingsverband van de vereniging Oud Papier Echteld en makelaarskantoor Budding B.V. hebben we de prijs van het boek kunnen vaststellen op 20 euro. Na de presentatie zal het boek te koop zijn.

Meer informatie kunt u vinden op onze website onder 'Een zondagmiddag op de Wijenburg'.

Mocht u willen komen dan kunt u zich aanmelden door een email te sturen naar info@vriendenvandewijenburg.nl

De toegangsprijs is net als de vorige keren 8 euro per persoon (inclusief een kop koffie of thee). ■

EXCURSIE 2014

Chris de Bont en Kobus van Ingen

De Maas over! Zaterdag 11 oktober 2014

We blijven dit jaar in de buurt van de Betuwe. De excursie gaat naar Het land van Maas en Waal, het Rijk van Nijmegen en de Brabantse Maasoever.

KASTEEL WYCHEN

Nadat we om half negen uit Kesteren vertrokken zijn is de eerste bestemming die we aandoen het kasteel van Wijchen. Hier is een bijzonder archeologisch museum in gevestigd en we kunnen er tevens gezamenlijk koffie drinken.

Kasteel Wijchen is in de late Middeleeuwen gesticht en kwam in het begin van de 17e eeuw in handen van een dochter van de Willem van Oranje, Emilia van Nassau. Zij trouwde, zeer tegen de zin van haar broer Maurits, met de (katholieke) Portugese

troonopvolger Don Emanuel. Dit echtpaar voltooidde het kasteel tot de vorm waarin we het vandaag kennen. In 1629 overleed Emilia en het kasteel werd door haar kinderen uiteindelijk verkocht aan Philips van Nassau, heer van Grimhuizen bij Breda.

Na in drie verschillende families van hand tot hand te zijn gegaan, kwamen kasteel en leengoederen in 1771 in het bezit van het geslacht d'Osy. De erfgenamen van baron J. J. R. d'Osy hebben het kasteel in 1903 in de openbare verkoop gebracht.

In 1906 brandde het kasteel helemaal uit en in de daaropvolgende jaren is het weer helemaal in de oude stijl opgebouwd. Het was lange tijd gemeentehuis en wordt ook tegenwoordig nog voor representatieve doeleinden gebruikt.

NAAR MEGEN

Na het bezoek aan Wijchen rijden we de Maasdijk uit in de richting van Appeltern, hier varen we met het veer de Maas over en komen dan in Megen. In het plaatselijke restaurant bij de Gevangenpoort gaan we onze traditionele lunch gebruiken. Megen is een stad in de gemeente Oss, in de Nederlandse provincie Noord Brabant. Het kent ongeveer 1600 inwoners en wordt vaak ook geduid als dorp. Megen ligt aan de Maas tegenover de Gelderse plaatsen Maasbommel en Appeltern, waarmee het door veerdiensten is verbonden. Megen is een historische plaats die lange tijd de facto een zelfstandig graafschap was. Het heeft uit die tijd twee kloosters (een van de Franciscanen en een van de Clarissen), de Gevangentoren en een middeleeuws stratenpatroon behouden.

Na de lunch hebben we een stadswandeling door dit kleine stadje, hierbij zullen we o.a. een bezoek brengen aan de kapel van het

Gevangenpoort. Enig overblijfsel van de 14e eeuwse versterkingen.

Standbeeld van Karel van Brimeu, stadhouder van Gelderland 1560-1572.

Minderbroedersklooster. Na de stadswandeling brengt de bus ons weer terug naar de Gelderse zijde van de Maas en vervolgens we onze excursie naar Puiflijk. Hier bezoeken we de fraai bewaarde tufstenen kerktoeren van de voormalige Johannes de Doperkerk. Naast dit bouwwerk is met name de plek waarop de toren is gebouwd heel bijzonder. Daar ter plaatse zullen wij u daarover het een en ander vertellen.

Even verder aan deze straat is het aloude café Onder de Linden en daar kunnen we gezamenlijk nog wat napraten onder het genot van een hapje of drankje. We verwachten omstreeks half zeven weer terug te zijn in Kesteren.

De kosten van deelname bedragen 36 Euro per persoon. Dit bedrag dient u voor 1 oktober over te maken op bankrekening NL84INGB0003725054 o.v.v. Excursie

Opgeven graag telefonisch bij Kobus van Ingen tel. 0488-441741. Wacht niet te lang, voor je het weet zit de bus alweer vol! ■

Betuwse kwartierstaat:

<p>Johannes van OSENBRUGGEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen 31-08-1781 / † Lienden 27-03-1832 <p>Teuntje van DAM</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lienden 21-07-1787 / † Ingen 02-11-1844 <p>× Maurik 29-04-1812</p>	<p>Gijsbert van BRINK <i>arbeider</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oph. 07-12-1793 / † Opheusden 01-02-1861 <p>Metje FINTELMAN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oph. 03-08-1796 / † Opheusden 07-10-1831 <p>× Kesteren 31-03-1820</p>	<p>Klaas van LEIJEN <i>arbeider</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oph. 03-03-1779 / † Opheusden 10-04-1823 <p>× Oph. 17-04-1808</p>	<p>Nieske REIJNDERS <i>arbeidster</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hien 01-08-1786 / † Kesteren 08-04-1861 <p>× Oph. 29-04-1810</p>
<p>Jacobus Jan van OSENBRUGGEN <i>arbeider</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen 01-01-1819 † Kesteren 19-04-1900 <p>× Kesteren 12-10-1849</p>	<p>Elizabeth van BRINK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oph. 31-05-1828 † Kesteren 11-10-1912 	<p>Johannes van LEIJEN <i>arbeider</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oph. 14-04-1810 † Oph. 29-08-1880 <p>× Kesteren 21-02-1834</p>	<p>Grietje MEEUWISSEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kesteren 26-02-1813 † Oph. 30-12-1890
<p>Johannes Hendricus van OSENBRUGGEN <i>arbeider</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Opheusden 22-12-1849 † Kesteren 23-07-1901 	<p>× Kesteren 21-05-1875</p>		
<p>Gijsbert van OSENBRUGGEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opheusden 23-02-1889 † Ede 22-03-1948 <p>× Kesteren</p>			
<p>Jan Hendrik</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opheusden 04-03-1916 			

Samenstelling: Marlies, info@hkko.nl

Jan Hendrik van Osenbruggen

<p>Hendricus HENDRIKSEN arbeider</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dodew. 28-07-1799 / † Opheusden 04-10-1875 <p>× Kesteren 26-05-1826</p>	<p>Gijsbertje GEURTS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oph. 04-04-1800 / † Opheusden 23-01-1855 	<p>Adrianus van EWIJK landbouwer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eck & W 01-01-1800 / † Eck & W 27-04-1865 	<p>Elisabeth CAMIJN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maurik 14-11-1801 / † Maurik 01-12-1861 	<p>Hendrik VERWOERT arbeider</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oph. 07-06-1788 / † Opheusden 10-11-1867 	<p>Maria van LEIJEN werkster</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oph. 14-11-1787 / † Opheusden 16-06-1875 	<p>Johannis van BISONK Boerenknecht</p> <ul style="list-style-type: none"> • Echtdeld 14-01-1804 / † Echtdeld 26-04-1837 	<p>Janna (Johanna) VERMEER Dienstbaar werkster</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kesteren 26-08-1793 / † Echtdeld 16-04-1864
<p>Cornelis HENDRIKSEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oph. 01-03-1837 † Oph 07-02-1922 <p>× Maurik 15-10-1862</p>	<p>Niesje van EWIJK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eck en Wiel 22-05-1839 † Kesteren 21-10-1896 	<p>Johannis VERWOERT arbeider</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oph. 21-06-1824 † Oph. 04-10-1898 <p>× Opheusden 10-11-1854</p>	<p>Cornelia BISONK werkster</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kest. 24-06-1828 † Kest. 28-08-1878 				
<p>Jan Hendrik HENDRIKSEN arbeider</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opheusden 22-03-1865 † Opheusden 10-01-1926 	<p>Maria VERWOERT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opheusden 22-11-1862 † Opheusden 28-11-1895 <p>× Opheusden 01-11-1889</p>						
<p>Nieske HENDRIKSEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opheusden 27-01-1892 † Opheusden 07-11-1918 <p>08-05-1914</p>							
<p>van OSENBRUGGEN</p>						<p>* geboren × gehuwd (K[erk]) ≈ gedoopt × ondertrouw † overleden (A) datum akte</p>	

RENTMEESTERSKANTOOR VAN LYNDEN BV

Dorpsstraat 1
6672 LC Hemmen

Postbus 24
6670 AA
Zetten

Tel. (0488) 45 13 12
Fax. (0488) 45 26 21
E-mail: info@vanlynden.eu

- Beheer en taxaties
- Onteigening en planschade
- Grond en pachtzaken
- Schaderegelingen

Rentmeester **R**[®] NVR

CENTRALE VERWARMING
SANITAIR - DAKBEDEKKING
LOOD- EN ZINKWERKEN

Jan Doeleman

LOODGIETERSBEDRIJF

Telefoon (0488) 45 18 93
Dr. A.R. Holstraat 17
6671 XW ZETTEN

Motor- en autorijschool Keuken

Broekdijk 17
4041 CT Kesteren
www.rijschoolkeuken.nl
Tel. (0488) 48 26 33

Biedt opleiding voor:

- ▶ rijbewijs A (Motor)
- ▶ rijbewijs Am (Bromfiets)
- ▶ rijbewijs B (Personenauto)
- ▶ rijbewijs E achter B (aanhangwagen)

Tevens beschikken we
over moderne theoriefaciliteiten

Wij lessen met:

- ▶ KTM 125 en Honda motoren met ABS
- ▶ BMW 1 serie personenauto's
- ▶ Land Rover discovery automaat voor de aanhangwagen

DE ROMMELPOT IN LIENDEN

Joke Honders

■ Een tegenstrijdige gewoonte?

In de katholieke dorpen in ons land werd vroeger op vastenavond met de zogenaamde rommelpot gelopen. Een oude gewoonte die ver teruggaat in de tijd. Kinderen trokken met de rommelpot langs de huizen en zongen dan het volgende liedje:

*Rommelpotterij froep, rommelpotterij froep
Geef me een centje en dan ga 'k voorbij
'k Heb geen geld om brood te kopen
Daarom moet ik met de rommelpot gaan lopen.
Rommelpotterij, rommelpotterij, froep
Geef me een centje dan ga 'k voorbij*

In Lienden echter werd op oudjaarsavond met de rommelpot gelopen, en dat zette mij aan het denken en aan het speuren. Ook in andere streken gebeurde dat zoals in de Achterhoek, Twente en Zeeland. De kinderen in Lienden zongen trouwens ook een variant van het liedje:

*Ik heb zo lang met de rommelspot gelopen
Ik heb geen geld om brood te kopen
Vrouw geeft me dit, vrouw geeft me dat
Geef me een stukje van het varkensgat*

Ook in Vlaanderen werd met oudjaar met de rommelpot gelopen en het gebruik ervan kwam ook in Noord-Duitsland en Denemarken voor, maar ik heb zo gauw niet kunnen vinden op welk tijdstip dit plaatsvond.

SINT MAARTENFEEST

Waarom gebeurde dit op drie tijdstippen, want ook met Sint Maarten werd met de rommelpot gelopen. Tijdens de rondgang

werden er ook lichtjes in uitgeholde suikerbieten mee gedragen. Het Sint-Maartengebruik werd toen ook wel de 'foekepottierij' genoemd. Het is nog steeds niet duidelijk waar dit Sint Maartensfeest vandaan komt. Men vermoedt dat het met een oud Germaans winterfeest te maken heeft. Anderen daarentegen menen dat het een kerkelijke oorsprong heeft. De kerk zou het heidense ritueel (een voorchristelijk vruchtbaarheidsritueel) overgenomen hebben om het vertrouwen van de bevolking te winnen. Toch heeft het op een of andere manier ook met de Romeinen te maken want in delen van Duitsland, Oostenrijk en Zuid-Tirol vindt eveneens het Sint-Maarten lopen plaats. Daar gaat men met lantaarns door de straten, begeleid door iemand die met een rode mantel als Romeins soldaat verkleed gaat en die op een schimmel rijdt. Men noemt dit de 'Martinsritt'.

MOGELIJKE VERKLARING

In mijn ogen heeft het met de vroegere kalender te maken. Zo wordt vastenavond gevierd eind februari of begin maart. Het Romeinse jaar liep van maart tot en met februari. Ik denk nu aan de zogenaamde Romeinse Feralia van 21 februari, een van de belangrijke feesten van het oude Rome. Ze werden ter afsluiting van de Parentalia gevierd en golden als een dodenherdenking. Bij de Parentalia gold een persoonlijke devotie voor de eigen familiedoden, terwijl de Feralia een soort publieke ceremonie was. Omdat de Feralia behoorde tot de openbare feesten was het in de staatskalender opge-

Slagerij / traiteur Augustinus

**NET EVEN ANDERS,
JE PROEFT HET VERSCHIL**

Hoofdstraat 12 – 4041 AD – Kesteren
Tel: 0488-482400 – Fax: 0488-481092
<http://www.slagerijaugustinus.nl>
E-mail: info@slagerijaugustinus.nl

BOORSMA
MODE & WONEN

Uitgebreid de beste!

Kesteren
www.boorsmakesteren.nl

Uitvaartver^Zorging Erik van ^Zoest

Tel. 0344 - 65 55 32
dag & nacht

*Respect
voor alle wensen
Aandacht
voor alle mensen*

- Voor- en nazorg
- Begeleiding en advies
- Ongeacht waar u verzekerd bent
- Verzorgt uitvaarten in de gehele regio
- Opbaring thuis of in elk gewenst rouwcentrum

www.uitvaartverzorging.erikvanzoest.nl

nomen. Het was dé dag van de doden in de Romeinse religie, te vergelijken met het tegenwoordige Allerheiligen en Allerzielen.

WAAROM MET SINT MAARTEN?

Dit moet met de Keltische maankalender te maken hebben en wel met het zogenaamde Samhainfeest, een feest dat begon op de vooravond van 1 november en waarmee het Keltische nieuwjaarfeest gevierd werd. Omdat de Kelten gebruik maakten van een maankalender, liep de datum van het feest niet geheel gelijk met onze zonnecalender, maar wel op een datum rond 1 november. Daar grijpt de datum van Allerheiligen en Allerzielen nog naar terug. Dus ook hier heeft het met een herdenking van de doden te maken. Omdat Sint Maarten in onze contreien een belangrijke Heilige was, heeft men zijn naamsfeest voor dit Keltische feest in de plaats gezet.

GERMAANS JOELFEEST

In Lienden en in andere streken had het gebruik met het einde van het jaar te maken. Dit komt voort uit de Noorse feesten, de twaalf Joeldagen, waarvan de zonnewende op 21 december de belangrijkste was. Het jaar zelf werd afgesloten met zoveel mogelijk lawaai maken, de demonen en geesten van de overledenen moesten worden verjaagd. Deze geesten konden met oud en nieuw tevoorschijn komen. Daarvan het gebruik van carbid schieten en puffers gooien. Het heeft ook weer met overleden mensen te maken. In de kerk werden op oudjaarsavond ook de doden van het afgelopen jaar herdacht.

DE DOEDELBLAAS

De rommelpot is in mijn ogen een vereenvoudigde versie van de zogenaamde Doedelblaas (voorloper van de doedelzak). Deze bestaat eveneens uit een dierenblaas, maar

veel uitgebreider, namelijk met een vulpijp en een melodiepomp. Dit instrument werd in de 13e eeuw al afgebeeld bij de Cantigas de Santa Maria en in het manuscript de Heidelberger Totentanz.

De historie ervan zou volgens sommige historici zelfs teruggaan tot 400 v. Chr. waar in berichten over pijpers uit Thebe gesproken wordt. De Romeinse legioenen zouden dit instrument over heel Europa verspreid hebben. Op sommige Romeinse munten staat Keizer Nero afgebeeld terwijl hij op een doedelblaas speelt.

Ook op schilderijen komt het instrument voor zoals bijvoorbeeld bij Jeroen Bosch waar hij in de linkerhoek van zijn schilderij 'De Bruiloft te Kana' een dergelijke speler afbeeldt.

EEN MOGELIJKE CONCLUSIE

Hiermee wil ik laten zien dat een vroeger oud gebruik in ons land en elders mogelijk kan stelen op gebruiken uit Egypte en dat het mogelijk door het Romeinse leger door Europa verspreid werd. De Romeinen, die het einde van het jaar eind februari hadden (de tijd van carnaval), zaten beneden de grote rivieren en het katholicisme vinden we ook hoofdzakelijk ten zuiden van de rivieren. Als het christendom in eerste instantie verspreid is door Romeinse soldaten, dan kan in het gebruik van de rommelpot al een aanwijzing daarvoor zitten. Sint Maarten was tenslotte van oorsprong ook een Romeins soldaat. Toen in later tijden de noordelijke streken gekerstend werden zou dit gebruik van de rommelpot daar overgenomen zijn, maar dan op die data waarop hun eigen jaar ten einde liep.

En wie kent er niet de uitdrukking de kraaienmars blazen? De aftocht blazen naar het land van de dood. ■

Gediplomeerd oogmeetkundige (OVN)
en contactlensspecialist (ANVC)

Gratis oogdrukmeting!

Gratis ogentest!

Prima brilmode advies

1 jaar garantie op uw nieuwe bril

Uitstekende service

Hoofdstraat 28
4041 AD Kesteren
Telefoon (0488) 48 13 05
E-mail info@damme.nl

Gerto Streekpost Koeriersdiensten
Nobelweg 1b • 6669 MV Dodewaard
Tel. (0488) 41 25 65 - Fax (0488) 41 29 44
Mail: info@gerto-streekpost.nl

Schildersbedrijf Hans van Ewijk

Rembrandt van Rijnstraat 44 • 4033GH Lienden
06 51637973 • 0344-602740

ROMEINENWEEK

Redactie

Eerste activiteit op nieuwe locatie

Op zaterdag 24 mei was de opening van de jaarlijkse Romeinenweek. Ter gelegenheid daarvan hadden we een kleine archeologische tentoonstelling in de hal van ons nieuwe onderkomen georganiseerd.

Er werden films vertoond van recente opgravingen door de Werkgroep Archeologie, we hadden de Limeswagen op het terrein staan en er was een re-enactorsechtpaar aanwezig, waarvan de man - Jurjen Draaisma - was gekleed als een Romeinse legionair. Bijaand enkele impressies van deze dag.

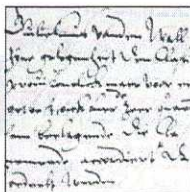

Boven:
de Limeswagen.

Rechtsboven:
Jurjen Draaisma toont Karel
Versluis de constructie van een
Romeinse helm.

Rechtsonder:
V.l.n.r.: mevr. Draaisma, Joke
Honders, Jurjen Draaisma en
Kobus van Ingen.

Aanbieding getranscribeerd kerkarchief aan het kerkbestuur op 9 juli

Het was afgelopen juli al weer voor de vierde maal dat de gebroeders Dick en Anton Spies een transcriptie van een kerkelijk archief in ons werkgebied konden afsluiten. Dit gebeurde ditmaal in de 'Hoeksteen' op een speciale gemeentevond van de Hervormde Gemeente van Hien en Dodewaard.

De scriba, de heer Vroegindewij, opende de avond. Folkert Schuurman bedankte in zijn inleiding namens de Historische Kring Kesteren en Omstreken de heren Spies voor hun belangrijke bijdrage. Veel genealogen maar ook andere historisch geïnteresseerden zijn de transcribenten veel dank verschuldigd.

Hij vertelde iets van de omvang van het karwei. Maar liefst 17 delen besloeg de transcriptie (totaal ongeveer 6000 bladzijden A4). Deze enorme klus is door de heren in ongeveer twee jaar afgerond; daar tussendoor deden ze ook nog wat kleinere klusjes.

Tevens overhandigde hij de vier gevonden boeken van de kerk van Echteld aan de heer Tap.

Hierna kreeg de heer Dick Spies het woord om mede namens zijn broer Anton enige opmerkingen te maken.

Zo vertelde hij dat het karwei nog extra werd bemoeilijkt doordat een deel van het archief in zeer slechte staat was. Vooral het vochtgehalte was veel te hoog. Dick Spies heeft een deel zelf kunnen oplossen en hij heeft tevens een bewaaradvies voor de kerk geschreven.

Evenals bij de andere kerkarchieven bestaat het vermoeden dat het niet compleet is en dat er misschien her en der nog wat oude boeken of losse papieren rondzwerfen. Wilt u daar ook nog eens naar kijken?

Om te bewijzen dat dit echt voorkomt: tegelijk met de aanbieding van de boeken aan Hien-Dodewaard zijn zojuist nog vier boeken aangeboden aan de kerk van Echteld. De originelen hiervan zijn na de aanbieding van een paar jaar geleden van de toen bekende boeken alsnog boven water gekomen.

Naast de gebruikelijke papieren in een kerkarchief, zo vertelde Dick Spies in zijn toespraak, zijn een paar mooie oude originele en zeldzame drukwerken (pamfletten) van honderden jaren oud gevonden.

Voor velen was het verrassend te horen dat er aanwijzingen zijn dat het christendom al in de Romeinse tijd begon door te dringen in onze gebieden. Bonifatius was beslist niet de eerste.

Door Dick Spies werd een leuke opsomming gegeven van de moeilijke puzzels die zo'n transcriptie oplevert. Maar ook van soms verrassende of aardige vondsten.

De kerk van Hien en Dodewaard kan nu veel sneller en eenvoudiger in haar eigen archief zoeken. En als u nieuwsgierig bent: bij het Arend Datema Instituut staat ook een complete serie (naast die van Echteld, Lienden en Kesteren). En ze verhuizen allemaal mee naar de nieuwe locatie in Ommeren.

De boeken werden namens de kerk in ontvangst genomen door de heer Verwoert. Als dank kregen zowel de beide transcribenten als de Historische Kring Kesteren en Omstreken een mand met lokale fruitproducten. De hele stapel van 6000 bladzijden is door een aantal vrijwilligers van het Arend Datema Instituut in viervoud gekopieerd en vervolgens in speciale klembanden (met Echteld meer dan 80 stuks) gestopt. Op de rug van ieder deel is vervolgens de juiste titel geplakt. Een heel karwei wat zorgvuldig moest gebeuren. Daarom is de laatste mand verdeeld onder deze vrijwilligers. ■

Predikantenbord moet bijgewerkt worden

Eén van die vondsten komt niet uit het kerkarchief, maar uit de notulen van de Classis in Nijmegen op 30 mei 1598. Vóór Hermannus van Broekhuizen, die als eerste predikant in 1603 staat vermeld, is er in ieder geval nog één voorganger geweest. In de notulen vond Dick de volgende aantekening:

'Guilielmus van den Wall dijenar tot Hijen ende Dodenweerde zijne gelegenheit den classi remonstrierende, dat hij maer provisionelick maer voor een jaer daer selfst is verbonden geweest, oick over de zeer quade betaelinghe ende huijsvestinge hem beclagende. Die classis deses in christlick bedencken nemende, accordiert zijn vertreck ende dat hem attestatie zal medegedeelt werden.' ■

V.l.n.r.: Anton en Dick Spies die namens HKK&O als dank een kleinigheidje krijgen overhandigd.

Tuinmeubelen van hout, metaal of aluminium?

Gigantisch assortiment, direct uit voorraad leverbaar, voor de **LAAGSTE PRIJS**. 1500 m² tuinplezier!
Nu showroommodellen voor nog lagere prijzen.

Hoofddealer van: Preston alu/teak -
Kettler Royal Garden - Smaragd Bankirai - Freeline
hardhout - K.W.A. Grenen - Summer Wood Teak -
Hartman Mesch

Dalwagensweg 17 - OPHEUSDEN
Tel. (0488) 44 1220
Internet: www.vdgarde.nl

Eethuis 'De Veerstoep' Ochten

Ook voor bruiloften en partijen, o.a.
salades, bitterballen enz.

**Van Meegdenburg
Van Amersfoort
Telefoon (0344) 642491
b.g.g. 642772**

PIET SPIES BV KESTEREN

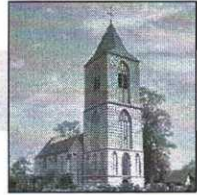
Transport – Grondverzet – Machineverhuur
Zand- grind en grondhandel
Straatsteen – Rode Split – Containerverhuur
Tevens voor alle sloopwerken

(0488) 48 15 20

UIT DE HISTORIE VAN HERVELD

Herman de Regt

Kansloos om een echt dorp te worden: XII Over het bouwen van de kerk

Eerst een aanvulling op het vorige deel: Aanvankelijk was de toren nog veel hoger dan tegenwoordig. Op een tiendkaart uit 1632 is de toren getekend met een opvallend ranke spits, dus niet met een kleine spits zoals nu. Eens werd de Herveldse toren, lang geleden, de hoogste genoemd van heel de Over-Betuwe, dus zelfs nog hoger dan de toren van Elst.

In het archief van de kerk van Andelst is te lezen: 'Anno 1717. Op den eersten Sept. tusschen 6 en 7 uren des avonds is schricle stormwint geweest, die duurde tot des avonds tot 12 uren, waardoor veel schade is geschiedt, waardoor duysenden van appel en peerenboomen zijn omgewaijt, maer ook bijna niet een huys alhier onbeschadigt is gebleven, ook is daer veel schade geschiet aan kerken en torens onder anderen het spits van den toorn in Hervelt is omgewaijt en den buyk van die kerke ingeslagen'.

NOG ROOMSCHER DAN DE PAUS

De heer van de hoge heerlijkheid Loenen was er niet helemaal gerust op. Hij nam weliswaar het initiatief tot het stichten van een kerk in Herveld – en zou daarom volgens de Paus vrijstelling kunnen krijgen van het vagevuur – maar hij was helaas niet rijk genoeg meer om de bouw geheel te kunnen bekostigen. Wat te doen? Ik ga nog roomscher zijn dan de Paus. Hoe?

DE ZONNEGODSDIENST

De keizer van Rome maakte zich zorgen over de toestand van het Rijk. Vijanden aan

de grenzen en onlusten in het binnenland. Kon hij niet meer vertrouwen op de reeds eeuwenlang vereerde godheden? Bestonden ze eigenlijk wel? Hij besloot een nieuwe godsdienst in te voeren, de *Sol Invictus*, de onoverwinnelijke zonnecultus. De zon verdween weliswaar elke avond, maar kwam elke ochtend weer terug. En iedereen kon zich koesteren in haar verwarmende stralen, die alles in de natuur liet groeien. Hij stelde een speciale dag in, de zondag. Niemand mocht dan werken, behalve de boeren in de oogsttijd. Nieuwe tempels werden gebouwd, precies west-oost georiënteerd. Gemiddeld over het jaar gerekend komt de zon immers precies in het oosten op. In de tempel kwam het liturgisch centrum tegen de oostwand. En waarempel, de toestand van het Rijk verbeterde aanzienlijk.

WAT ZEI DE

CHRISTELIJKE KERK HIERVAN?

Paus Gregorius de Grote (540-604), ook bekend van de Gregoriaanse gezangen, liet in 601 een missie-instructie uitgaan. Vernietig de godenbeelden, maar laat de tempels staan. Reinig ze met gewijd water en zet er altaren in. De mensen kunnen dan blijven komen naar de plaatsen die hun vertrouwd en dierbaar zijn, maar nu om de ware God te erkennen en te aanbidden. Neem hen de feesten niet af, maar geef die een nieuwe invulling. Het feest van terugkeer van het licht op 25 december wordt dan Kerstmis. Het feest van het weer ontwaken van de natuur, met Goede Vrijdag en Pasen. Bij de

Een eigen huis?
Hommersom
zoekt samen met u
naar de beste
hypotheek-vorm

Gratis begeleiding
tot bij de notaris.

Assurantie-
en financieringskantoor

a. hommersom b.v.

Burg. Lodderstraat 15
Postbus 3 - 4043 ZG OPHEUSDEN -
Tel. (0488) 44 21 44 - Fax (0488) 44 28 97

MEUBELBEKLEDERIJ VAN LEDDEN

*Het adres voor
vakkundig bekleden
van uw meubelen*

- grote collectie stoffen
- prima afwerking
- vooraf prijsopgave
- ook voor doe-het-zelvers

Dorpsstraat 22
4031 ME INGEN
Tel. (0344) 60 27 92

Bakkerij W. de GREEF

De bakker met
het grootste assortiment!

ONZE SPECIALITEIT:
Kersenmonchoutaart met gebonden
kersen en afgewerkt met slagroom

STREEKLEKKERNIJEN:
Kesterense ruitjes
Betuwse bolussen
Betuwse krenteklumpkes

Hoofdstraat 26 • Kesteren
Tel. (0488) 48 26 24

Een pluim voor het
Nederlandse Leger
dat op 19 maart
de boerenwagens
overbracht naar Ommeren.

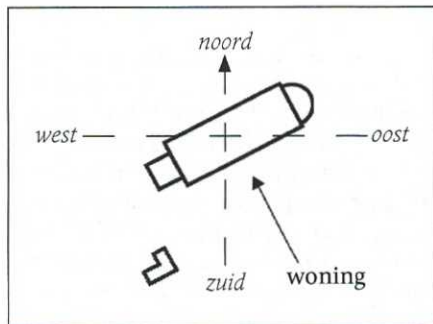
kerkbouw moet de west-oostregel blijven, de toren in het westen. Jezus zei immers van zichzelf dat hij het licht der wereld was. En God plantte het paradijs in het oosten. De mis moet aan het begin van de dag worden opgedragen. Het kerkvolk en de priester kijken dan naar het oosten.

WAT DACHT DE HEER VAN DE HOGE HEERLIJKHEID LOENEN HIERVAN?

Hij vond het maar halfzacht werk. Voor een diepgaande bekering hoeven mensen niet gepaaid te worden. Jezus als het licht der wereld betekent een lamp, brandend in de donkere nacht. Dat is heel iets anders. Bij de bouw van de Joodse tempel in Jeruzalem werd indertijd geen enkele rekening gehouden met windstreken; terwijl ook in die dagen toch door omringende volken de zon werd geëerd. In de bijbel wordt de west-oost regel zelfs een gruwel genoemd.

WAT BESLOOT HIJ TE DOEN?

Nog roomscher zijn dan de Paus. Radicaal breken met de regel de kerk precies west-oost te bouwen, zoals verreweg de meeste middeleeuwse kerken. Hij wilde van zijn woning uit niet schuin, maar recht tegen de kerk aan kijken, dus onder een haakse hoek van negentig graden. Dat was een afwijking van maar liefst dertig graden.

KERKPAD?

Veel kasteelheren hadden een eigen kerkpad van hun woning naar de kerk, dat precies op de toren was, en is gericht, zoals bijvoorbeeld in Andelst. Dat was om te tonen dat zij het eigenlijk in de kerk voor het zeggen hadden. Maar de heer van Loenen had daar geen enkele behoefte aan. Het was hem al goed als God uit de hemel naar beneden keek en zag dat zijn kerk niet west-oost stond.

Nee, hij liet zijn invloed op een andere manier blijken. Van zijn woning uit gezien kwam de pastorie links van de kerk. Dus niet aan de kant van de straat, maar ergens in een weiland, waar nu het nieuwe gedeelte van het kerkhof is. Maar de priester kreeg een opvallend mooie deur om het koor binnen te komen, dat wel.

TEVREDEN

Hij had nu zijn eigen kerk. En wilde begraven worden op de mooiste plek, dus vlakbij het altaar en de heilige relieken. Dan zou hij bij elke mis 'aanwezig' zijn. Dat zou vast wel enig effect hebben op zijn verblijf in het hiernamaals, dacht hij, zoals velen in die tijd.

DE TWEEDELING VAN HERVELD DEFINITIEF.

Met de kerkbouw in zuid werd de tweedeling van Herveld in noord en zuid definitief. En dat is nog steeds het geval. De kapel, tegenwoordig Tielsestraat 134, is vervallen. Op een kaart, omstreeks 1550, staan andere Overbetuwse kapellen nog wel. ■

Activiteiten sept 2014-dec 2014

Dorpshuis De Oude School Hemmen, Kerkplein 4, Tel. (0488) 4518 62

Dinsdag 16 september 2014
20.00 uur De Oude School Hemmen
Elly Janssen, Wim Huijbrechts
Een inleiding in de genealogie

Onze leden Elly Janssen en Wim Huijbrechts gaan vanavond proberen u enthousiast te maken voor deze liefhebberij.

Genealogie of stamboomonderzoek is een verslavende hobby. Je gaat er op uit om er achter te komen waar je vandaan komt, wat je voorouders voor mensen waren. Sommigen denken misschien dat het een saaie bezigheid is, alleen geschikt voor oudere mensen. Of ze denken dat je veel in stoffige archieven zit te pluizen, maar niets is minder waar. Op de eerste plaats zijn archieven in onze tijd te vinden in moderne en vriendelijke gebouwen. En stoffig zijn ze al helemaal niet, integendeel.

Maar, ook al is het best leuk om naar een archief te gaan: je moet er toch vaak best een eind voor reizen. Tegenwoordig kun je echter heel veel thuis opzoeken op het internet. En dat kan echt iedereen.

De spanning zit hem vooral in het weer in beeld krijgen hoe je eigen voorouders en familieleden leefden in vroeger tijden. Wat waren hun problemen, waar en hoe woonden ze, hoe zag hun dagelijkse leven er uit? Wat waren ze van beroep en wat kun je nog van ze vinden? Je zult zien dat sommigen van hen arme sloebers waren, maar anderen juist welgestelden.

Elly zal meer ingaan op de geschiedenis van het huis en de grond en Wim zal, aan de

hand van een aantal voorbeelden, een rondleiding proberen te geven door de verschillende bronnen voor persoonsgeschiedenis.

Deze avond is voor iedereen vrij toegankelijk. ■

Dinsdag 21 oktober 2014
20.00 uur De Oude School Hemmen
Gerrit van Egdom
Belgische vluchtelingen 1914-1918

Deze lezing gaat over een aspect van de Eerste Wereldoorlog, die dit jaar precies 100 jaar geleden uitbrak. Gerrit van Egdom vertelt over Belgische vluchtelingen in die tijd.

Hij neemt ons dus 100 jaar mee terug in de tijd en verhaalt over een relatief onbekend, maar daarom niet minder interessant stukje geschiedenis.

De Eerste Wereldoorlog is uitgebroken. Het Duitse leger valt het neutraal gebleven België binnen om naar Frankrijk te kunnen doorstoten. Na de val van Antwerpen overspoelden in oktober 1914 een miljoen Belgische vluchtelingen ons land (op een bevolking van ongeveer 6 miljoen Nederlanders!), die moesten worden opgevangen.

De meesten keerden na verloop van tijd weliswaar weer terug, maar een groot aantal koos ervoor om voor de duur van de oorlog in Nederland te blijven. Voor deze vluchtelingen werden op verschillende plaatsen opvangkampen gebouwd. Een van de eerste kampen die werden opgericht was *Vluchtoord Ede* op de Ginkelse hei bij Ede, een groot kamp berekend op 10 000 Belgen

en voorzien van allerlei faciliteiten, als het ware een dorp zich.

Gerrit, geboren en getogen in Ede, laat ons aan de hand van oude foto's zien hoe Vluchtoord Ede er in die tijd heeft uit gezien en hoe de Belgische vluchtelingen daar leefden.

De avond is zoals gebruikelijk voor leden van de Historische Kring gratis toegankelijk, van niet-leden wordt een bijdrage van €3,- gevraagd. ■

Dinsdag 18 november 2014
20.00 uur De Oude School Hemmen
Daan Viergever, Ed Janssen
*De nasleep van de slag
om Arnhem in de Betuwe*

Vanavond zullen Daan Viergever en Ed Janssen aandacht besteden aan de gevolgen van de mislukte 'Slag om Arnhem' voor de burgers in ons werkgebied.

Toen de verovering van de Rijnbrug in Arnhem definitief mislukt was, trokken de geallieerde troepen zich eind september 1944 terug over de Rijn. Zij kwamen terecht in het gebied van de Over-Betuwe. Dat gebied werd daardoor frontgebied en dat zou het blijven tot april 1945. Regelmatig waren er schermutselingen tussen patrouilles van de strijdende partijen. De nog in het gebied verblijvende bewoners liepen hierbij groot gevaar. Dat werd nog vergroot door artillerieduels tussen Duitse kanonnen op de Veluwe stuwwal en geallieerde batterijen in de Betuwe. Hierbij werden veel Betuwnaren gedood of ernstig verwond.

Daarom besloten de geallieerden om de bevolking te evacueren naar Brabant en naar België. Dat was net op tijd want op 2 december 1945 werd de Rijndijk bij Elden vernield. Dat betekende dat grote delen van de Betuwe onder water liepen.

Vanavond wordt aandacht gegeven aan deze gebeurtenissen.

Deze lezing wordt overigens op nog nader te bepalen tijdstippen herhaald in 'De Hoge Hof' in Herveld en in 'Randwijks Hof' in Randwijk.

Iedere keer zal aan speciale aspecten over de geschiedenis van de plaats waar de lezing wordt gehouden aandacht geschonken. (De evacuatie van Randwijk en Heteren gebeurde bijvoorbeeld twee keer en in Herveld/Andelst werden nauwelijks gevechten tussen vijandelijke patrouilles uitgevochten).

Bij terugkomst van de evacuatie troffen de inwoners een grotendeels verwoest dorp aan en dat gold voor alle dorpen in de Betuwe. ■

HISTORISCHE KRING ONTVING DIVERSE FOTOCOLLECTIES

In de afgelopen periode hebben we een aantal interessante collecties foto's gekregen. Jan Hendriks uit Randwijk gaf ons zijn collectie foto's uit Randwijk, van Jan van Stralen kregen wij een collectie die veelal, maar niet uitsluitend, over Zetten/Hemmen gaat en tenslotte bleek Bart Elings uit Andelst te beschikken over een grote collectie, ooit samengesteld door C. Troost. Al deze foto's, in totaal meer dan 2000, worden gedigitaliseerd en opgenomen in een database. Hierdoor wordt de collectie toegankelijk gemaakt voor belangstellenden. Het project zal overigens nog heel wat tijd vergen.

Als U nog ergens een verwaald oud fotoalbum heeft met foto's uit onze streek, dan hebben we zeker belangstelling. De foto's worden gedigitaliseerd en in onze collectie opgenomen. De albums krijgt u uiteraard onbeschadigd van ons terug.

Indexeren digitale bevolkingsregisters Vrijwilligers gevraagd. Kijk op: www.velehanden.nl

Het RAR is gestart met een grootscheeps vrijwilligersproject. Met behulp van vrijwilligers worden alle bevolkingsregisters van de (voormalige) gemeenten die zijn opgegaan in de huidige gemeenten Geldermalsen, Neerijnen, Buren, Culemborg, Tiel en Neder-Betuwe nader ontsloten, dat wil zeggen op naam geïndexeerd. Het betreft ongeveer 650 registers van 21 gemeenten uit de periode 1820 tot 1940. Voor het project wordt gebruik gemaakt van de door de firma Picturae uit Heiloo ontworpen website www.velehanden.nl, waarin soortgelijke projecten van andere archiefdiensten ook online via crowdsourcing worden bewerkt.

Enkele jaren geleden heeft het RAR alle bevolkingsregisters laten digitaliseren en sindsdien zijn ze op de website van de dienst voor iedereen digitaal te bekijken. De indexering op naam zou een grote stap voorwaarts zijn, niet alleen voor mensen die geïnteresseerd zijn in stamboomonderzoek (genealogie), maar voor iedereen die historisch onderzoek verricht in het rivierengebied.

VELE HANDEN MAKEN LICHT WERK
Het RAR roept vrijwilligers op om mee te doen aan het project, dat zo is ingericht dat mensen als ze dat willen kunnen kiezen voor de invoer van bevolkingsregisters van een van de 21 gemeenten. Bij andere projecten ontstaat op die manier soms een beetje een competitie-element: Van welke gemeente zijn de gegevens als eerste ingevoerd?

Iedereen kan meedoen. Jong of oud, ervaring of niet. Iedereen beslist zelf wanneer en hoelang men aan de slag gaat. Het is leuk werk, zeker voor degenen die nieuwsgierig zijn naar personen in het verleden en hun leefomstandigheden. Op de site www.velehanden.nl is een uitgebreide invoer-instructie voorhanden. Per ingevoerde scan verdienen vrijwilligers punten die ingezet kunnen worden voor deelname aan activiteiten van het RAR of voor het verkrijgen van historische publicaties uit de webshop van de dienst. ■

*Inschrijving van het gezin
Dresselhuys in het bevolkingsregister van Tiel.*

Kamers van het huize										Tiel		
Registernummer	Naam van de burger	Geboortedatum	Geboorteplaats	Religie	Professie	Woning	Wettelijke	Wettelijke	Wettelijke	Wettelijke	Wettelijke	Wettelijke
1	Breunthuy, Bernard	1788	Wierden	Reform.	Landbouwer	1						
2	van der Linden, Christen	1788	Wierden	Reform.	Landbouwer	1						
3	Schouten, Hendrik	1788	Wierden	Reform.	Landbouwer	1						
4	van der Linden, Christen	1788	Wierden	Reform.	Landbouwer	1						
5	van der Linden, Christen	1788	Wierden	Reform.	Landbouwer	1						
6	van der Linden, Christen	1788	Wierden	Reform.	Landbouwer	1						
7	van der Linden, Christen	1788	Wierden	Reform.	Landbouwer	1						
8	van der Linden, Christen	1788	Wierden	Reform.	Landbouwer	1						

H. H. Huitsing

Postbus 169 4000 AD Tiel - Telefoon (0344) 61 22 30

E-mail: info@regionaalarchiefrivierenland.nl

Website: www.regionaalarchiefrivierenland.nl

Bezoekadres: J.S. de Jongplein 3 - 4001 WG Tiel - Di t/m vrij 9.00-16.30 uur

SAMEN NAAR ÉÉN ARCHIEF

Met ingang van 1 januari 2014 is het Streekarchief Bommelerwaard aangesloten bij het Regionaal Archief Rivierenland. Alle archieven van de Bommelerwaard zijn nu in Tiel gehuisvest. Alle archieven zijn voortaan aan te vragen en in te zien op de studiezaal van het Regionaal Archief Rivierenland in Tiel.

SAMEN NAAR ÉÉN WEBSITE

Het Regionaal Archief Rivierenland en het Streekarchief Bommelerwaard hebben elk hun eigen website. In 2014 gaan we werken naar één nieuwe website. Middels een blog

houden wij u op de hoogte van de voortgang van de ontwikkelingen.

ROUTE NAAR DE 'OUDE' WEBSITES

Voordat de nieuwe website er is, moet er veel werk verzet worden. Tot die tijd blijven de beide websites in gebruik. Hierdoor blijven de diverse zoeksystemen beschikbaar voor het publiek. Door op het werkgebied van het Regionaal Archief Rivierenland of Streekarchief Bommelerwaard te klikken, komt u op de desbetreffende 'oude' website terecht. ■

DIALECTWOORDEN 23

Joke Honders

1. Oppedroze, opgedroest

Da mins stek nie goed in 't vel, ze ziet'r vreselijk opgedrooze (of opgedroest) ut.

Die vrouw steekt niet goed in haar vel, ze ziet er vreselijk opgezet uit.

WNT: van opdrachtig, opgezet; o.a. in Neder-Betuwe in de woorden opdruischend en opgedruischt.

2. Gekawauwel

Op da feest was het me toch een gekawauwel, ge kon mekaor amper verstaan.

Op dat feest werd zo druk door elkaar gepraat, dat je elkaar amper kon verstaan.

WNT: kletsen, babbelen.

3. Persden

Als Henk Verbeek vroeger aon 't besseplukke waor, dan riepe aandere blage wel is: renne d'r kom un persden aon!

Als Henk Verbeek vroeger aan het bessenpukken was, riepen andere kinderen wel eens; rennen er komt een persden aan.

Bedoeld werd een daas die ook wel brems, bromster, daps of paardenvlieg genoemd werd. NB. Dazen kunnen steken en een bacterie veroorzaken. ■

**Praote
gij
dialec'**

Ziekenvervoer voor o.a.
Amicon, Univé e.a.

Gratis telefoonnummer (0800) 258 03 69
Vanaf mobiel (0488) 48 09 59

Stationsstraat 1 Kesteren

VAKGARAGE ZAAYER v.o.f.

ALTIJD EEN VERTROUWD ADRES

Gespecialiseerd in Citroën
Al 30 jaar uw vertrouwd adres voor:

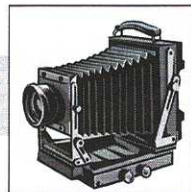

- nieuwe auto's
- occasions
- onderhoud en APK-keuring
- roetmeting
- accessoires
- gecertificeerde alarminbouw
- banden en accu's
- autoruitenlijjn
- ombouwen tot automaat met Click 'n Go
- schadereparatie
- financiering en leasing

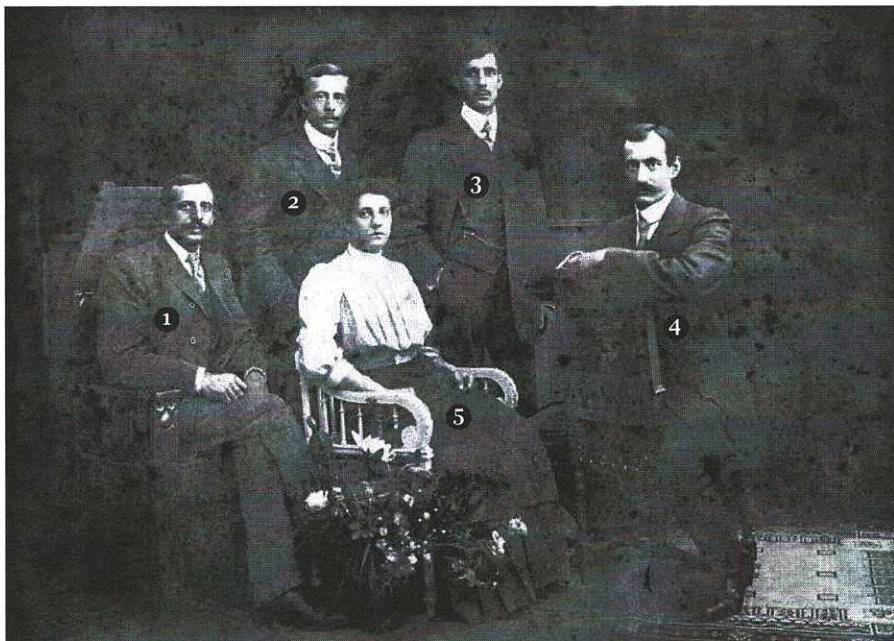
Ommerenveldseweg 67 – Ommeren – Telefoon (0344) 60 16 32
Donderdag en vrijdag geopend tot 21.00 uur
Zaterdag geopend voor kleine reparaties tot 14.00 uur

HISTORISCHE FOTO'S

Redactie

EEN FOTO UIT INGEN

Onlangs kreeg ik deze oude foto van de familie Van Esterik uit Ingen. De foto is genomen in het jaar 1911 en erop staan de kinderen van Gosen van Esterik en Gijsberta Maria van Rooij, allen geboren in Ingen:

1. Gosen • 1882, werkzaam bij de Raad van Arbeid en wonende te Rhenen, en later Nijmegen;
2. Johannes Christoffel • 1887, nam later het dorpscafé in Ingen van zijn schoonvader over of liever gezegd van diens dochters de dames Van Rooij;
3. Gerrit • 1891, slager te Driebergen en Bussum;

4. Gijsbert • 1883, slager te Nijmegen en later geëmigreerd naar Canada;
5. Gijsberta Maria • 1886, huwde met P. Pleyler.

Vader Gosen was timmerman en aannemer in Ingen en was ook enige tijd voorzitter van de Rederijderskamer in Ingen. Toch las hij liever de werken van Jacob Cats dan dat hij timmerde volgens zijn achterkleinzoon Chris van Esterik (zoon van Goos).

De foto zal opgeborgen worden bij de rest van het familiearchief van de familie Van Esterik, dat wij al enige jaren bij het Arend Datema Instituut bewaren. JH■

Column

Pitje

Van heure zegge

Bertus uit Doojewerd hâ in de jaore '30 vijf kijnder. De oudste was een djèn. Nou kon Bertus wel 'ns wâ overdrije, vural over de kijnder. Zo stond 'ie te praote mit een paor kjêls aon de Snor bij de Doojewerdse loswal. Bertus stond hevigest te overdrije dâ die djèn van 'm aldernoars hard kon zwemme. Ze kon 't zo goed, dâ ze trênde vur de Nederlandse kampioenschappe langebaonzwemme. En as ze die won zou ze meedoen aon de Europese wedstrijje in 1938 in Londe.

Hij mâkte ze wijs dâ ze iedere dag zwemde as training. Ze ging vanaf Doojewerd iedere maarge te waoter naor de Nimwegsebrug en wir um. De aondagtige luisteraors hoonde een bietje, het zal wel wir woar zijn. Ge zul 't zien of heure zei Bertus.

Een paor maond laoter zeute ze wir bij mekaor bij de Snor. Ze vroege hoe z'n djèn 't er vanaf gebroch hâ. Bertus zei: d'r is wâ mis gegaon in de veurbereiding. Ze hâ 't verkeerde zwempak meegenome. Ze hâ 't wolle wijnterpak per abuis in de badtas gedaon, mar ze hâ 't zije zomerpak mee motte neeme, dan was ze as een blanke voorn dur 't waoter gegleeje. Nou was 't net een bejaarde walrus mit dâ wolle zwempak. 't Wâ volges Bertus zo een ongelijke strijd mit de overige djens die meedeje en die wel zije pak aon hadde. ■

KORTE BERICHTEN

Redactie

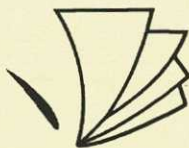
**MISDAAD BIJ DE ROMEINEN -
PLAATS DELICT** t/m 5 oktober 2014
Valkhofmuseum Nijmegen

Oplichting, moord en grafroof; in de Romeinse tijd was dit aan de orde van de dag. De familietoonstelling 'Plaats Delict' geeft aan de hand van objecten uit gerenommeerde musea in Duitsland én uit de eigen collectie een beeld van de misdaad (bestrijding) bij de Romeinen. De tentoonstelling is ingedeeld in de thema's grafroof, valsmunterij, inbraak & doodslag, bescherming en rechtspraak & bestraffing. Speciaal voor kinderen is er een route gemaakt waarbij zij zelf op jacht gaan naar criminelen. ■

ONTMOETINGEN IN OORLOGSTIJD
Valkhofmuseum Nijmegen

Op 20 september opent in Museum Het Valkhof de tentoonstelling 'Ontmoetingen in oorlogstijd'. Deze bijzonder vormgegeven tentoonstelling vertelt het chronologische verhaal van de Tweede Wereldoorlog in Nijmegen. Een gewone Nederlandse stad in oorlogstijd, maar ook een stad aan de grens met Duitsland. In de tentoonstelling staan negen mensen centraal: van burgemeester tot overste van een vrouwenklooster, van verzetsman tot fanatiek NSB-er. Hun persoonlijke en waargebeurde verhalen lopen als een rode draad door de expositie. De lijn tussen goed en fout blijkt na 70 jaar lang niet altijd zo scherp te trekken als we eerder misschien dachten. ■

Notariskantoor *Soons*

Flessestraat 42

6666 CR Heteren

Postbus 19

6666 ZG Heteren

Telefoon (026) 479 04 70

Fax (026) 479 04 79

info@notariskantoorsoons.nl

COMMUNICATIE IN BEWEGING

Van Eck & Oosterink is volop in beweging. Als communicatieregisseurs zijn wij de spin in het web bij het beantwoorden van al uw communicatievragen. Wij ontwikkelen uw website, verzorgen uw digitale mailing of personeelsblad, produceren en begeleiden uw huisstijl. Bij Van Eck & Oosterink vindt u concept, creatie en productie onder één dak. Dat is niet alleen efficiënt, het leidt ook tot een beter resultaat. Wel zo gemakkelijk voor u.

- Websites en e-marketing
- Print en druk
- Creatieve concepten
- Sign en display

www.vaneckoosterink.com